

ρας, περιτειχισμένους με επιχειρήματα λογικώτερα. «Ότε ήμην νήπιος, λέγει και η Βίβλος, ως νήπιος έλάλουν, ως νήπιος έφρουνον, ως νήπιος έλογιζόμεν, δε δε γέγονα άνήρ, κατήργηκα τά του νηπίου». Συμβαίνει, βλέπετε, και έν τω άνθρώπω κρημενές τι μέ τον σχηματισμόν του πλανητικού ήμων συστήματος. Έδέησε, πριν η στερεοποιηθώσω οι πλανήται αυτοί, να διέλθωσι περιγενομένους από την νεφελοειδή και αερίωδη κατάστασι. Και ήμεϊς όμοίως μεταβαλλόμεθα κατ' έκείνους ιδέας, μέχρις ου έν αύταις στερεοποιηθώμεν. Τό συμπέρασμα είναι αυτόδθλον. Άφου αι άνθρώπινοι αντίληψεις κεικίλλον, άφου ίδιον της θρησκείας κατ' έξωτερικώς εκδηλώσεις είναι τό να ποικίλλη, άφου κατ' έξωτερικώς πάντα αι θρησκείαι συνεφάπτονται, ούδεμία δ' έξ αυτών είναι κακή, άφου και αυτό έτι τό άτομον μεταβάλλει άνεκλόγως της ηλικίας κατάναντι της θρησκευτικής ιδέας, άρατε τότε τους άνθρώπους να λατρεύου, ως θέλου, τον Θεόν.

Δ'.

Άλλως τε ες εξετάσωμεν και άρηκτικώς τό ζήτημά μας. Τι καλόν ειδεν η άνθρωπότης από την μιασλοδοξίαν και τον φανατισμόν; Έπ'ήσαν χρόνοι, καθ' ου; θρησκευόμενα επάλαιον κατ' θρησκευόμετων και συνετελείτο Τινάτων άγών. Η Ρωμαϊκή εξουσία κατεδίωξεν επί τριακόσια έτη διά πυρός και σιδήρου τον μόλις άναφρονέντα Χριστιανισμόν. Τι κατάρθωσε; Μήπως ήδυνήθη να ανακόψη τον ροήν της νέας θρησκείας; Όχι. Τούνην-τόν συνήργησεν εις τον θρίαμβόν της. Άλλοίμονον! Αυτοί οι Χριστιανοί μετά ταύτα ήρχισαν να παλαίωσι κατ' άλλήλων και ν' αδελφοκτονώσω. Ά, είναι μία κηλις της Ιστορίας της Έκκλησίας αι αδελφοκτονίαι αύται. Έν όνόματι τότε του Οικτερόμοιου και Έλεήμοιου Θεού Ικρυώματα έστήνοντο, πυρρί άνάπτοντο, πόλεις κατεκαλοντο, χωρρί ήρηνούντο, μητέρες ήθρηνου, τέκνα άπορφανίζοντο. Κατ' την ιστορικήν νύκτα του άγιου Βαρθολομαίου, εξήκοντα χιλιάδες υγκενώντων, ένφ' άμέριστοι οι ταλαίπωροι έκοιμώοντο επί της κλίνας των, εσφάγησαν, του συνθήματος δυθέντος εκ Παρισίων. Και μήπως μόνον τό γεγονός τουτο; Μη δέν έχομεν τά βασιανιστήρια της έρρας Έξε-

τάσεως άφ' ενός, τους τριακονταπενταετείς θρησκευτικούς πολέμους άφ' έτέρου, τους έν Κωνσταντινουπόλει βυνδαλισμούς των Σταυροφόρων, και τόσα άλλα, άτινα Έκκλησίαι του Έσταυρωμένου Θεού της άγάπης κατ' άντιφρονούντων θρησκευτικών τούτων καταπίεσεων και βικιοτήτων; Μήπως εξήλθεν η άνθρωπότης έντείνθη ήθικωτέρη, εύτυχεστέρη, εύγενεστέρη, άνθρωπινωτέρη; Τούνην-τόν ώπισθοδρόμησε κατ' εκατοντάδας έτών, αι δε πλινγαί, αι υπό των άνθρωπίνως ισχυροτέρων κατ' των άνθρώπων άθηνεστέρων καταφρονησίαι, να μένουν επί πολύ έτι άνοιχτάι, προς παρακώλυσι της υπό του πολιτισμού επίζητουμένης συμπτύξεως όλων των έθνών και συναδελφώσεως.

Εύτυχώς τά παθήματα ζγεινον κηθήματα εις τας νεώτερας κοινωνίας, έν αις η άνεξέθρησκεια κατ' ακτ' έδαφος δημηρέαι. Οι πάντας κατενοήσαμεν (και άν δέν κατενοήσαμεν, όρειλομεν να τό κατενοήσωμεν, έστω και άργά), ότι η αιλιθερία — ως έλεγεν ο πολός Λακοθραϊρος — δέν φρονεί τον Θεόν και ότι οι ήθικώτεροι, αυτοί είναι και οι θρησκευτικώτεροι. Και, άλλωδως, άρατε τά διάφορα θρησκευόμενα να συζώσω έν άνοιχτή έκτιμήσει και μάθετε ότι, όπου ύπάρχει πλειότερα άρετή, εκεί είναι πλειότερον ο Θεός.

Κ. Καλλίντος.

ΖΑΚΥΝΘΙΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΝ

Πόσον ώραιον είναι τό φθινόπωρον εις την γενέθλιον γήν μου! Όλη η φύσις, εκεί ένδύεται μιν άνδαιτεράν μελαγχολίαν γλυκειαν και μαγευτικήν, η όποια δέν όμοιζεί διόλου με την ταρχώδη άριζιν του φθινοπώρου της πρωτειούσης. Ω, πόσον είναι ώραία η άλλαγή της εποχής με τας πρώτας βροχάς και τά κίτρινα φύλλα.

Καμία ταρχή άπολύτως, εις τους ειρηνικούς δρόμους και τας σιγής οικίας, αι όποιαί με την ώραϊαν χάσαν των άψύχων έδέχθησαν την έπιστροφήν των κατοίκων εκ της εξοχής.

Και μέσα εις την μεταβλήθησιν και αιωνίαν ή-

σοχίαν αρχίζει η χειμερινή ζωή, μια επαρμακή ζωή, άπαρχής και σχεδόν ύπνλη, εις την όποιαν όμως ύπάρχει μία ώραία πόντης, η πόντης των άπλών και μονοτόνων συνθηκών.

Και είναι μονότονοι όσον και γρητεντικάι, αι συνθήκαι του Ζακυνθίου. Μία ζωή, η όποια ρείσιγαλά και ήρεμα εις την εύλογημένον έκείνον τόπον, κάτω από τ' αιώνα μεδιόματα του ούρανού και μέσα εις τ' άρα των άνθέων και των φυχών.

Έδω εις τας Αθήνας δέν ήμπορει κλείς ν' άγαπήση τό φθινόπωρον με την άγάπην εκείνην, όπου σε ύποδουλώνει και σε ύρει εις μίαν άφωρον λατρείαν και σου έπουραρίζει την ψυχήν . . .

Έγώ άγαπά τό φθινόπωρον και συνεθισα να τό άγαπά εις τον ώραιον τόπον μου.

Υποθέτω ότι όλα της φύσεως αι ώραιότητες και αι μαγειαι είναι καταφανέστεραι τό φθινόπωρον παρ' κάθε άλλην. Καμία άλλη εποχή δέν σου δίδει τόσον τελείαν έντοπωριν της δύσεως του ήλιου. Ω φθινοπωρινόν λυκόφως, ώραία στιγμή, δε τό φώς άποθήσκει και λιποψυχεί . . .

Πόσαι άναπολήσεις γλυκεια και πόσαι άναμνήσεις εύχάριστοι πλανώνται μέσα εις τον κόσμον της ψυχής εις ένα φθινοπωρινόν λυκόφως! Μία γλυκύπικρος μουσική, η όποια δέν άντηχει εις τ' άρα, αλλά εις την ψυχήν, ένσταλάζει την μαγειαν του παρελθόντος, τό όποιον η μνήμη περιβάλλει πάντοτε με ένα εύχάριστον πέπλον των ήδονικών πόθων και ήμέρων . . .

Πόσοι ήμεροι και πόσοι πόθοι, πόσαι φωναι περασμένα και πόσα θωπεύματα διά την ψυχήν και την καρδίαν, διά τον νοήν και τας αισθήσεις.

Είναι ώραϊον, έν φ' κείνης άκόμη είναι νέος και η χιων του γήρατος δέν του έλεύκανε την κόμην και δέν του επάγωσε την ψυχήν, να ένθυμηται την παιδικήν ζωήν του, όταν μάλιστα αύτη επέρασεν, ως μαγεϊκόν όνειρον, εις ένα τόπον ώραϊον όπως η Ζάκυνθος.

Και είναι άκόμη ώραιότερα η φθινοπωρινή εποχή, διότι δέν είναι άμιγής μιās λυπής γλυκειάς, μιās μελαγχολίας εύχαριστου, και είναι έν εύχάριστον του χειμάνος προανάκρουμα.

Όσον άγαπώ της άνοιξής τό σπάρρος, άλλο τόσον άγαπώ του φθινοπώρου την φθισιν. Όποιαν

άπόλαυσιν προσφέρει εις τους όφθαλμούς μου η πρασινά άκολασία της βλαστήσεως, παρομοίαν άπόλαυσιν μου προσφέρει και η ώχροκίτρινος νεκρωσις των φυλλωμάτων, ως πένθημον σύμβολον πάσης άληθείας.

Όλα τα ιδιότροπα και μυστικά ρίγη του φθινοπώρου είναι πρώτα εις την ψυχήν μου. Η άνοιξις προετοιμάζει κάποιας αισθήσεις διά την άπόλαυσιν του φθινοπώρου, καθώς τό φθινοπώρον διά τ' άψχη του χειμάνος, τ' άποια κίμνον τας παγωγές ψυχής να ύποφέρουν ύπως τ' άγεμά σώματα . . .

Και κρύπτεται μία άρμονία μυστική και ασύλληπτος εις τους τριγμούς των ξηρών κλάδων, όπου θρηνούν την άπώλειαν των φύλλων.

Πόσον μου άρέσει τό φθινόπωρον . . . Ίσως επειδή είναι άκόμη πολύ μακράν τό άληθινόν φθινοπώρον της ζωής μου . . .

Η φθινοπωρινή νοσταλγία είναι η ώραιότερα και η πλέον άληθής. Όλα αύτην την εποχήν νοσταλγούν ο ούρανός νοσταλγεί τον ήλιον, η γή νοσταλγεί την άνθησιν και η ψυχή νοσταλγεί τό θερμόν φως της άγάπης.

Τώρα οι Ιασμοί άποθήσκειον και γεννώνται τά χρυσάνθεμα, τώρα η χαρά σιγ' και άναθρώσκει η έλπις.

Μετ' όλίγων ο ούρανός θα ένδύθη την μελανήν στολήν του συνένερον του και θα σταλάξη εις την γήν τά πρώτα του δάκρυα και η σιγαλή βροχή θ' άρχιση τους θρήνους της έξω από τ' άκλεισμένα παράθυρα, κάτω εις τ' άπλαστώματα . . .

Όλη η άνθησις, όλη η ζωή της βλαστήσεως άπέθανε τώρα πλέον και διά τουτο η βαρεία όσμή του ύγρου χώματος άνέρχεται, ως νεκρώσιμος λίβανος, εις τον ούρανόν. Έρημοι και χωρρί φύλλα οι κλάδοι όδύρονται και άντηγει η θρηνηδία του άνέμου, ως να περαπονηται διότι θ' άργήση πολύ άκόμη να θωπεύση με την πνοήν του τ' άπράσινα φυλλώματα . . .

Μαρίνος Σιγούρος.

Αθήναι, Σεπτέμβριος 1903.

Ο ΝΑΥΑΓΟΣ

Σὲ πέλαγο ἀφρισμένο, βαρुकύματο,
καράβι κινδυνεύει μαύρο νὰ πνιγῆ,
κι' ὁ νεῖος, ποῦ εἶνε μέσα χυροδέρνεται
καὶ μαύρα δάκρυα χύνει καὶ μοιρολογεῖ.

Δὲν κλαίει τὴ νεϊότη πῶχει καὶ τὴ λεβεντιά,
μόν' κλαίει τὴν καλή του βεργολιγερή,
ποῦ ποῖος θὰ τὴν ξυληνήσῃ τὰ μεσάνυχτα
νὰ παίξῃ, νὰ γελᾷσῃ, νὰ γλυκοχαρῆ;

Ποῖος ταῖς γλυκαῖς αὐγούλας, τὴ χιλιάκριθ
'στὰ χέρια θὰ σικώσῃ ἀπ' τὸ στρώμα της;
νερό ποῖος θὰ τῆς ῥίξῃ νὰ μορφολοισθῆ,
τὰ ρούχα νὰ φορέσῃ στ' ὠρεῖο σώμα της;

Κ' ἢ νεραϊδοπλασμένη, ἢ χιλιάκριθ
'στὸ νοῦ της δὲν τὸ θάνει περὶ τὸ ταῖρι της;
τὸν ἀκριθὸ της ἔχει 'ς τὴν ἀγκάλη της,
καὶ τὸν γλυκοχαϊδεῖει τᾶσπρο χέρι της.

— «Σύρτε ταξειδιώταις 'στὸ καζάνι σας,
σύρτε караδάκια, — λέγει, — στὸ γιάλλο,
μὰν ξαναγυρῶσῃ περὶ τὸ ταῖρι μου
κάλλιο νὰ εὑρῆτε μνήμα 'στὸ γιάλλο!»

Σὲ πέλαγο ἀφρισμένο βαρुकύματο
καράβι κινδυνεύει μαύρο νὰ πνιγῆ,
κι' ὁ νεῖος, ποῦ εἶνε μέσα χυροδέρνεται
καὶ μαύρα δάκρυα χύνει καὶ μοιρολογεῖ.
Καρπερήσιον **Τυμφωνστός**

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΥΩΚΗΣ
ἠὸς ΒΑΒΗΣ Σ. ΛΑΜΑΡΗ

(Συνέχεια)

Αἰμοχαρῆ πάθη ἀναπαρίστανται ζωηρότατα, ὠ-
στε ρίγος διατρέχει τὴν καρδίαν, αἰθανομένην μέ-
χρι βαθυτάτων μυχῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀλλοτρητοῦς
τὸν στεναγμόν. Πόσον ἡ σκέψις ἐλευθερά ψέγει
τὴν ἀμεμνησμένην τοῦ εὐτυχοῦ; ἰγώιστοῦ πλου-
σίου, ὅστις ἀπολαμβάνει πάσας τὰ τέρφεις. Τὸ

φάσμα τῆς δυστυχίας δὲν ἐκτρέφει τὸ φῶμα τῆς
χρᾶς του, καὶ μόνον πρὸς στιγμὴν τρομάζει, ὅταν
εἰς μίαν Ραψωθίαν του, ὁ Χωρὸς, ὁ ποιητὴς τὸ
παρουσιάζει μὲ σκελετωδὴ μορφήν ἐν τῇ μέσῳ τοῦ
ἐδάφους τῆς εὐτυχίας. Τὸ φάσμα πεινλιόεν πατρός
εἰσέρχεται ἐκ τῶν χειλέων τοῦ φάσματος ἀντη-
χεῖ τῆς δυστυχίας ἢ φωνῆ μὲ τὴν σκληροτέραν
εἰρωνείαν. Τῆς μέθης ἢ γρητείας μόνον ἐκ δειλίας
πρὸς τὸ ὑπερφυσικόν αὐτὸ φάσμα διασπᾶται, ἐνῶ
ὁ ἀψυχος ὄγκος τῆς ὕλης παρουσιάζει νεκρὰν τὴν
καρδίαν, ἀνάκλητον καὶ σκελετωδῆ. Τὸ φάσμα
προξενεῖ τὸν μεγάλητερον τρόμον, ἢ δειλία παν-
ταχόθεν ἐξαπλοῦται τοῦ ἐπαίτου ἢ μορῆς *τε ἄρα*
γε ἐκεῖ νὰ ζητῆ; Τρομερὰ εἶναι ἡ εἰκὼν ἐκείνη, ὅ-
ταν τὸ φάσμα ζητεῖ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν
τῆς ἀκοῆς τοῦ εὐτυχοῦ; εἰς τὸν κρότον ἐκείνον,
τὸν ὅποιον προξενεῖ ἡ κατακτενὴ τοῦ περῆτροῦ του
μὲ τοὺς στίχους αὐτοῦ; τῆς εἰρωνείας καὶ τοῦ
τρόμου.

*«Χορεύετε τώρα
Κ' οἱ τρόμοι σᾶς φθάνουν.
'Εσῆμαγε ἢ ὤρε
Ποῦ ἐγὼ θὰ χαρῶ.
'Ακούετε ἐν'αν κρότος;
Τὴν κάσα μου φτάνουν,
'Αγρίστε με πρώτο
Στὸν πλοῦσιον χερό.»*

Ὅταν δὲ ὁ ἴδιος ἀφιγέται ἔτι διὰ τῶν ἰδίων
χειρῶν του ἦνοιξε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γῆς, ὅπου
καὶ τοῦ πλουσίου ἢ χρᾶς σιγᾶ καὶ τοῦ πτωχοῦ
ὁ θρήνος δὲν ἀκούεται, ὅπως στιγματίζῃ αὐτόν,
οἱ στίχοι αὐτοὶ ἀποκαλύπτουν τὴν φρίκην μὲ τὰ
ακοτεινότερα χρώματα.

*Πρὶν ἔβγουν τ' ἀστέρια,
Διγγὸς ἀπ' τὴν πείρα
Μὲ τοῦτα τὰ χέρια,
Ποῦ ἐτρέμας φοιτᾶ,
Μὲ τρόμο κραυῶσα
Σφιγτὰ τὴν ἀξίνα,
Νὰ θάψω ζωοῦσα
Τὰ πέριτε παιδιὰ.*

Εἰς ποῖον κάτοπτρον ἠδύνατο νὰ διέλθῃ τὸ ὄ-
ραμα τῆς ὀδύνης πλεῦν ἀπαίσιον, ρακώδες, αἰμό-
φυρτον, ὥστε ὁ ἴδιος πεινλιόος πατὴρ νὰ σκάπηγῃ
διὰ τῶν χειρῶν του, ὅπως ἑναποθέσῃ τὴν σάρκα

ἐκείνην, εἰς τὴν ἰσοπέδωσεν αὐτὸς ζωὴν; Ἴσως
ἢ εἰκὼν αὕτη παρουσιάζει πλεῦν ἢ ἄθλιον τὸν ἀν-
θρωπον, ἀλλὰ καὶ πόσον λέγει τὴν ἀλίθειαν!
Στιγμὴ ὕψιστος ψυχολογίας εἶνε ἐκείνη, ὅταν τὸ
φάσμα προκαλεῖ τὰ φάσματα τῶν τέκνων του,
ὅπως διασκεδάσασιν εἰς τὸν πλοῦσιον χορὸν.

Ἐδῶ ὁ ποιητὴς χρᾶσται μίαν γρημὴν ἰσχυ-
ροτέραν φράση, ὅπως δυνήθῃ νὰ κλονίσῃ τὴν συ-
είδισιν, ὅπως ἐπιτελεσθῇ μία μετένοια: ἀλλ' εἰς
μάτην μόνον ὁ τρόμος συγχαίνει τὰ πλήθη, ἢ διε-
φθορημένην καρδίαν κινεῖται. Τότε ἐπικαλεῖται νὰ
παύσῃ καὶ αὐτὸς ὁ τρόμος, ὅπως τὸ συμπόσιον ἀ-
ναλάβῃ τὴν προτέραν του γαλήνην, ὅπως τὰ πει-
ναλιὰ τέκνα ἀπολαύσῃ τὰς στιγμὰς τῆς ἡθα-
νῆς, ὡς φάσματα ἐν τῷ συμποσίῳ ἐκείνῳ τῶν ζών-
των καὶ νεκρῶν. Εἰς ἐκμιδενσίμους ἐδῶ ἐπιτελεί-
ται, διὰ τῆ ἀποσύνης διαφαίνεται, ὁ ἐκφυλισμὸς
τοῦ ζώου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ὑποῦ; πτώματος,
τὸ ὅποιον ἀκόμη αἰσθάνεται τὸν πόνον, καὶ ὡς
μια κεντρά ἐκεῖ ἀντηχεῖ, ὅπως φανερώσθῃ τὴν
κατάπτωσιν τοῦ ἐκφυλοῦ.

Εἰς τὰς Ραψωθίας του ὁ δραματικὸς ἄθρωπος
τῆς ἐποχῆς μας πόσον ἐκεῖ διαφαίνεται, ὅστε μᾶς
ὁμιλεῖ; μᾶς θερμαίνει, μᾶς ἀπογοστεῖ, μᾶς κά-
μνει νὰ καταρῶμεθα καὶ νὰ κλαίωμεν συμπάσχον-
τες. Ὁ Σουλτάκος του ἰδρώει διὰ τῆς ἐργασίας,
ἢ δυστυχία πανταχόθεν τὸν κεραυνώνει: κατα-
σκευάζει ὁ ἴδιος τὸ φέρετρον τοῦ τέκνου του καὶ
τὸ σύνολον τῆς ραψωθίας ταύτης μαγεῖει διὰ τὸ
μελαγχολικόν ὕψος, οὐχὶ τὸ κλαυθμηρῆζον, ἀλλ' ἐ-
κείνο τὸ ὅποιον ἀποκαλύπτει ὅλην τὴν γαλήνην
τῆς ὑπομονῆς, ἢ ὅποια ἐνίοτε ἐκδηλοῦται ἀδύνα-
τος φέρουσα ἐν δάκρυ σιωπηλὴν ἐπὶ τῶν βλεφά-
ρων καὶ ἄλλοτε τὸ μειδίωμα τῆς ἐλπίδος, οὐχὶ τὸ
ἐνθουσιώδες, ἀλλ' ἐκείνο τὸ ὅποιον μετέχει μίᾶς
ἀμφιβολίας καὶ μίᾶς βεβαιότητος. Ὅταν τοῦ θανα-
τότου ἢ μορῆς ἐκεῖ διαφαίνεται, ὁ στίχος γίνεται
σκληρότερος, ἀλλ' ὅταν τὸ μικρὸν βρέφος δέχεται
τὸ θανατηφόρον φιλίμα, πόσον καὶ αὐτὸς ὁ ἀμεί-
λικτος ἐξουσιαστής σέβεται ὅλην ἐκείνην τὴν βρε-
φικὴν ἀγρότητα καὶ σχεδὸν μὲ δειλίαν ἑναποθέ-
τει ἐπὶ τῶν χειλέων του τὸ θανατηφόρον φιλίμα.
Μίαν εἰκόνα σφιγνύσης στοργῆς παρέχουν οἱ τε-
λευταῖοι στίχοι. Ὁ πατὴρ κατακόπος ζητεῖ ὅλη-
γην ἀνακούφισιν εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς εἰς γενεάς,

ἢ μήτηρ διαφανεται μὲ τὴν πλεον ἰδεώδη πραγ-
ματικότητα. Ἡ φωνὴ της τρέμει ἐκ τῆς ἀγάπης,
φοβουμένη μήπως ἐξυπνήσῃ τὸ τέκνον της. Ὁ πα-
τὴρ μὲ τὸν φλογερότερον πάθον κούπτει νὰ τὸ ἐν-
αγκαλισθῇ, ἀλλ' ὡς παρὰ φρον ἑναποθέτει ἐπὶ τοῦ
φερέτροῦ τὸ νεκρὸν τέκνον.

*Σφιγθεὶ γελῶντας νὰ ε' ἀγκαλιᾶσῃ,
Στὸ κρεββατάκι γὰ νὰ τὸ βάλῃ.
Σὰ φύλλο τρέμει, σφιγτὰ φωνάζει,
Νεκρὸ τὸ σφιγγεῖ μεσ' στήν ἀγκάλη,
Κι' ἀντὶ στήν κούτια, τρέμει, παγώνει,
Μέσα στήν κάσα τὸ σαβανώνει!*

Μὲ τὴν μεγαλητέραν ταχύτητα διαγράφει τὰς
εἰκόνας εἰς τὰς Ραψωθίας του. Ἡ ταχὺ αὕτη ἐ-
ξελίξις μόνον εἰς τοὺς μεγάλους μύστας τῆς τέ-
χνης παρατηρεῖται εἰς τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως ταύ-
της. Αἰθέριον κάλλος περιβάλλει τὸ Μυστήριον,
ποίησιν, τὴν ὅποιαν ἢ ἀθανασία ὅθι φέρῃ ἐπὶ τῶν
πτερώγων της. Τὸ γήϊνον δράμα, ἀν καὶ μετέχει
τῆς λυρικῆς ταύτης ποιήσεως καὶ ἡ δράσις τοῦ
ποιήματος αὐτοῦ τελεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, νομίζει
τις ὅτι τὸ Μυστήριον δὲν ἀνήκει εἰς τὸν κόσμον
αὐτόν διὰ τὸ μυστηριώδες τῆς ἐκφράσεως καὶ τὸ
βάδισμα τῶν στίχων, εἰ ὅποιο φανερόν μίαν
γονυκλισίαν καὶ μίαν προσευχὴν. Τὸ σύμβολον τῆς
τέχνης παρίσταται ἐκεῖ, ἀποκαλύπτον εἰς τοὺς ὀ-
φθαλμούς μίαν εἰκόνα, ἢ ὅποια διὰ τοῦ κάλλους
της μαγεῖει τὰ πλήθη. Μία ἐξωτερικὴ λατρεία
πρὸς τὸ εἶδωλον ἐπιτελεῖται, ἐνῶ τὸ ἀγνωστον
περιβάλλει τὴν δημιουργὸν χεῖρα. Ὑψοῦται ἢ προ-
σευχὴ ἔμπροσθεν τῆς οὐρανίας ὠριότητος τῆς
εἰκόνας. Μυστηριώδες καὶ ἀγνωστον φῶς διαβλέ-
πει ὁ ὀφθαλμὸς, τὸ ὅποιον ὀδηγεῖ εἰς ἕτερον κό-
σμον. Μία θρησκευτικὴ προσήλωσις καταπνίγει
μίαν κραυγὴν.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΗΜΙΤΟΥ

Είναι μεσονύκτιο, όποτε αρχίζω να γράφω την επιστολήν ταύτην, ένα διακοσμία την τελευταίαν απόφασίν μου, εις όσους θ' άπορησώσι διά την έκ του κόσμου εξαπάνσίν μου, και εις εκείνους, όστινες θά διατηρήσουν εύφημος την μνήμην μου.

Πολλαι και ποικιλαι του βίου μου θλίψεις, ιδίαι αι πικρίαί, ως έποτίσθην υπό των μαχηθρών και άναγώνων ανθρώπων, με ώθων πάντοτε εις την άπόφασιν ταύτην, ην άνέβαλλον μέχρι τουδε νέαι τις όμοια περίπτωσις, ην πρακατιών θέλω έκθέσει, έδραίωσε την πραγματοποίησίν της.

Άνετάρχην υπό γόνεον λίαν ευαίσθητων και ιδανικοφρόνων, ών ήκολούθησα τό παράδειγμα. Τά πρώτα του βίου μου έτη, τό γλυκύ εκείνο όνειρον, διήλθον έν θυμωδία, αλλά τά τελευταία αυτού ήμάτια ήρχισαν από τινος καιρού να πίπτουν εις ράκη και παραξενόν τι φαινόμενον άνελασεται πρό έμού. Όλοι αι της φύσεως ώραιοι περίοδοι, ή άνατολή και δύσις του ήλιου και της σεληνης, ή κατά τό έαρ άνακαινισις της μυροβόλου φυτείας, ατινες έφαινοντο πρότερον φαιναί εις τοις όφθαλμοίς μου και έφαίδρυνον την καρδιαν μου, μοί φαίνονται τώρα ως άμυδραι και βαθμιαώς εξαλειφόμενα άπ' αυτών και αυτό διέ τό ένδαγμα του έρωτος με άπογοητεiei.

Πάντα έν γένει τά έν τω κόσμω μοί παριστανται ως διαβατικαι φαντασμαγορίαί και αυταπάτη. Ίδιως όφ' ότου έν τή παξά πάντων έγκαταλείψει και άπομονώσει μου τό άπαισιον φάσμα του ειδεχθούς γήρατος μετά των άπαισιωτέρων συνοδών του, της έκλύσεως των σωματικών δυνάμεων και άσθενειών, ήρχισα να μοί φαίνεται ως τρομερόν φόβητρον και έπεισθην περί της άναφοεύκτου καταδίκης μου. Τίποτε πλέον δέν με εύφραίνει, ούτε ή κίνησις του άσπετος, ούτε τό τερπνόν οικημα, ούτε ή θέα της θαλάσσης ή άλλοτε ποσούτον ήδύνουσά με καθότι ή άναλλοίωτος άναπαράστασις των αυτών πάντοτε άντικειμένων έπιφέρει κόπωσίν τινα και κόρον έν τή καρδία μου, και έπαυξάνει την όχληράν μονοτονίαν μου, συντελούσις πρός τουτό και της μεγάλης άνέκαθεν έμμονής μου εις τάς εξεις του βίου. Ούτω λ. χ. εξεγειρόμαι καθ'

έκάστην από τριακονταετίας κατά την αυτήν πάντοτε ώραν, τρώω κατά τάς εθισμέναις ώρας έν τω αυτώ έστιστοριώ, παρά την στερεοτυπίαν των έδεσμάτων του, ευρίζομαι έν τω αυτώ έπίσης κουρείω. Πρός διασκέδασις της μονοτονου ταύτης διαίτης μου άπεπειράθην να ταξειδεύσω, άλλ' ή παντελής άπομόνωσις, ην διέχειται τις εις χώρας άγνώστους με έρόβισε τόσον πολύ, ώστε, αίσθανθεις έμκαυτόν όλως ξένον έπί της ξένης γής, άπεφάσινα να στραφώ πάλιν την πρός την έστιαν μου ήγρουσαν. Άλλά και έν αυτή έπέπεσον εις άλλην άπογοητευσιν ή θέα των έν τή αυτή θέσει από τριακονταετίας τοποθετημένων και έκ της πολυκαιρίας φθαρέντων έπίπλων μου, αι τετριμμέναι και επαναληπτικαι εξεις του βίου μου, ως λ. χ. ο τρόπος, δι' ου εισάγω τό κλειθρον έντός της κλειδωνίας, ή συνήθις θέσις, εις ήν εύρίσκω την φωσφοροθήκην μου, τό πρώτον βλέμμα, όπερ ήμα τή άνακλύζει του φωσφόρου, ρίπτω εις τά έντός του δωματίου μου, ο μονότονος και ρυθμικός κτύπος του χρόνου έπί του έκκρεμοις, όστις άγει βαθμιαώς τόν θνητόν εις τό μοικριόν του τέλος, αι κατά πάσαν πρωίαν κραυγαί των συνήθων πλαανοδίων πωλητών, όλα ταύτα μοί προκαλούν τοςάυτην άθυμιαν, ώστε άν ή αυτοχειρία δέν έθεωρετο ως παραβίασις κατά της θέλας βουλήσεως, ήθελον θέσει τέρμα εις τήν ζωήν μου. Όταν καθήμαι έπί τής έδρας και θεωρώ προσεκτικώς τά περίξ έμού, ζητώ να ένσχοληθώ εις τις πρός μικράν άνακούφισίν μου αλλά πών είδος ένασχολήσεως με πτοει και μοί φαίνεται όχληρότερον της άπραξίας, και αυτή ή άνάγκωσις έστι, ην έθεώρουν άλλοτε ως μόνην παρηγορίαν μου.

Μίαν έσπέραν βασιανίζόμενος υπό των λυπηρών τούτων αισθημάτων, άπικα άποδιώκουν τόν ύπνον, έσκέφθην να ανοίξω τό περιέχον τά διάφορα παλαιά έγγραφα μου σφράγιον του γραφείου μου, έντός του όποιου υπάρχουν από έτών και όλαι αε πρός έμέ άποσταλεισαι επιστολαι, ως ειχον κρύβει άξίας διατηρήσεως. Τίς λοιπόν εξ ύμών δέν έχει

διά τοιαυτα χαρτία καθιερωμένον τοιούτον σφράγιον, όπερ έπιθυμει μεν από πολλου καιρου να διευθετηση, αλλά ποια τις ραθυμία, ή μάλλον άποφυγή τόν κωλύει να τό ανοίξη; Τίς δέν διανοήθη έκατοντάκις να αναδηρήση την έντός παλαιαν άλληγραφίαν του πρός άναπόλησιν των παρελθουσών ήμερών του, και άμα ανοίξας αυτό δέν ώπισθοχώρησε μετά θλίψεως πρό της θέας των έπιστοιωμενων, και υπό της πολυκαιρίας ύπαιτριών φακέλων; Ω! μη έγγίσγητε ποτέ τό άπαισιον τουτο χαρτοφυλάκιον, άν θέλητε την ζωήν σας. Έάν τή επιστολία και τά λοιπά ένθύμια των προσφιλών ύμιν προσώπων σάς παρέχουν παρηγορίαν τινά, άρκεσθήτε μόνον με την συναίσθησιν ότι τά έχετε, χωρίς να άτενιστήτε ποτε εις αυτά, ή να τά έρευνησητε, διό να μη ριφθητε έντός του ώκεανού των λυπηρών άναμνήσεων άλλως εισθε χαμένοι, ως έχάθην και έγω, άποπειραθεις να διατρέξω την παλαιαν άλληλογραφίαν μου.

Αι πρώται επιστολαι, ως ειχον ανοίξει και διατρέξει, δέν με συνεκίνησαν τόσον πολύ, ότε προερχόμενα έκ γνωσθών ζώντων εισέτι, ους συναντώ κάποτε καθ' όδόν. Αίφνης όμως εις φάκελλος φέρων τό όνομά μου διά μεγάλων και χονδρών χαρακτήρων με έκαμε να άνασκιρτήσω και παρευθις τά δάκρυα άνέβλυσαν έκ των όφθαλμών μου. Ήτο επιστολή του πρεσβυτέρου προσφιλου αδελφου μου, του συντρόφου της νεότητός μου, εις όν μετωχέτευον τάς έντυπώσεις μου, διεκόνουν τάς πικρίας μου και ένεπιστευόμενη τά μυστικά μου. Μοί ένεφανίσθη τοςούτον εύκρινώς έν ταύτη τή επιστολή του, με τό γλυκύ του μειδίημα, με την τρυφερήν χειρά του δι' ης με έδειξο αυτο, ώστε κατελήφθην υπό παγερού ρίγους. Ναι, και αι νεκροί επανέρχονται διότι τόν ειδον, ουχι πλέον, ψευ! εις τά συνήθη μερη, εις ά συννητομειθα, ουχι εις τοις μονήρεις και διεξοδικούς ήμων περιπάτους, άλλ' έν τή επιστολή του αυτή και ή μνήμη του θα μοί μείνη άναλλοίωτος με-

χρι τελευταίας πνοής μου, καθότι ή μνήμη επαναφέρει την ζωήν του μη όντος. Με τρίμουςαν χείρα, με άπλανές βλέμμα άνέγνωσα όσα μοί έγγραφε τότε, και έν τή αιμασσύση καρδιά μου ήσθάνθην τόσον όξύν σπαραγμόν, ως άν αυτη συνετριβετο. Έν άλλαις επιστολαις άνεγνώρισα παλαιούς τινας φίλους, ών ειχον μεν λησμονήσει τά όνόματα, άλλ' ή φυσιογνωμία των ως έκ της καλή; έντυπώσεως, ην ή φιλία των μοί ειχεν άφήσει περιεπλάκωτο έν τή μνήμη μου. Μεταξύ των επιστολών τούτων ευρον και μίαν της φιλάτης μητρός μου. Ω! έν αυτή πλέον άναπαρεστάθη άπασα ή ευτυχής παιδική ήλικία μου, τό σχέδιον της εικίας μας, οι παλαιοι ύπνέταιι μας, ή συλλογή των άθυμμάτων μου και τά παιδικά ένθύματά μου, ιδίαι δέ ή καλλιωπισμός και ή κόμμωσις της μητρός μου κατά τοις συμμοις της εποχής της. Μοί ένεφανίσθη με μίαν έσθητα κλαδωτήν μεταξήνην, ην ειχε φορέσει ήμεραν τινα παραλαβουσα με μετ' αυτης διά να εξέλθωμεν εις περιπάτον και είποσα μοι καθ' όδόν: παιδι μου, μη σκύπτεις βταν περπατήεις, διότι θα μείνης επί ζωής σου κυρτός. Κλείσας και την επιστολήν ταύτην, ήτις μοί διήγειρεν έπίσης λυπηράς άναμνήσεις, ήρχισα να έρευνώ εις τό βάθος του τρομερού σφραγιου και εύρέθην άπέναντι άλλου σπαρξιακαρδιου θεάματος, των συζυγιακών ένθυμιων συνισταμένων εξ ένός ρινομάκτρον κεντημένου με τό όνομα της συζύγου μου, τριχών της κόμης της τετυλιγμένου ύπ' έμου εις έν εργόχειρόν της και άνθών, άπεξηραμμένων ήδη, δι' ών εκόομαι την κεφαλήν της.

Άνεσις δακρυροών επί των άψύχων τούτων μαρτύρων της άποχιμένης γλυκειας συζυγιακής έποχής άποπνεόντων εισέτι τό προσφιλέσ άρωμα της συντρόφου του βίου μου κατελήφθην υπό λυγμών και άνεμώνων. Ω Θεέ μου! Πρός τί να κρατώ τά θλιβερά ταυτα ένθύμια; Δύνανται άργε να μοί επαναφέρουν πλέον εκάινην, ην διά του

